

RIIGIKOGU

IV koosseis.

III istungjärk.

37. koosolek.

21. märtsil 1930.

Sisu:

1. Päevakorra täiendamine ja muutmine.
2. Teatamine V. Kaaver'i, A. Kirikal'i ja L. Kääru väljalangemisest komisjonidest.
3. Teatamine komisjonidesse antud seaduseelnõudest.
4. Komisjonide täiendavad valimised.
5. Eesti Vabariigi 1929/30. aasta kulude ja tulude lisaeelarve nr. 1 — II lugemisel.
6. Järgmise koosoleku määramine.

Koosoleku avab teine abiesimees **R. Penno** kell 17.23 min.

Sekretäri kohal sekretär **A. Schulbach**.

1. Päevakorra täiendamine ja muutmine.

J. Voiman (stp): Teen ettepaneku, võtta ära päevakorrast 5. punkt — läbirääkimised Vabariigi Valitsuse vastamise puhul arupärimisele Hariduse- ja sotsiaalministri ebaseadusepäraste sammude kohta õpetajate lahtiregistreerimise ja vallandamise suhtes.

Lugu on nimelt säärane, et Riigikohtu motiivid alles praegu saabusid, ja seetõttu ei saanud neid läbi vaadata. Seepärast oleks parem nimetatud päevakorra-punkt järgmise arupärimis-koosoleku päevakorda võtta.

M. Martinson'i (põl) ja **J. Loosalu** (as) ettepanekul täiendatakse päevakorda 1. punktiga — komisjonide täiendavad valimised; **J. Voiman**'i (stp) ettepanekul jäetakse päevakorrast välja 5. punkt.

2. Teatamine V. Kaaver'i, A. Kirikal'i ja L. Kääru väljalangemisest komisjonidest.

Sekretär: Kuna Eesti tööliste partei Riigikogu rühma liikmed **A. Kirikal**, **Th. Schmidt** ja **O. Tork** teatanud, et nemad astuvad välja Eesti tööliste partei Riigikogu rühmast, ning seega tähendatud rühma liikmete arv langenud alla 3, mille tõttu rühma ennast Riigikogu kodukorra § 6. järgi enam ei ole, otsustatakse lugeda väljalangenuks: **V. Kaaver** — üldkomisjonist ja omavalitsuse komisjonist; **A. Kirikal** — rahaasjanduse komisjonist ja sotsiaalkomisjonist; **L.**

Käär — rahaasjanduse komisjonist — laiendatud koosseisus, maakomisjonist, haridusekomisjonist ja Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse väljatöötamise erikomisjonist.

3. Teatamine komisjonidesse antud seaduseelnõudest.

Sekretär: Riigikogu juhatus andis:

1. pärandusmaksu muutmise seaduse rahaasjanduse komisjoni;
2. tulesüütajate maksu seaduse rahaasjanduse komisjoni;
3. sisseveo lepingtollitariifide kohaldamise seaduse viski ja kunstsiidist kangaste kohta rahaasjanduse komisjoni;
4. Balti Eraseaduse maksvuse laiendamise seaduse asja- ja nõudeõiguse osades Petserimaa ja Narvataguse maa peale üldkomisjonist;
5. Petseri maakonnast ehitus- ja kütetuude väljaveo keelu seaduse maksvuse kaotamise seaduse maakomisjoni;
6. tulumaksu vähendamise seaduse rahaasjanduse komisjoni;
7. Eesti-Soome kauba- ja laevanduselepingu juurde käiva Lisakokkuleppe ja selle Lõpp-protokolliga kinnitamise seaduse rahaasjanduse komisjoni, välispoliitilise külje suhtes seisukoha võtmiseks väliskomisjoni.

4. Komisjonide täiendavad valimised.

Valitakse:

rahaasjanduse komisjoni — laiendatud koosseisus — **M. Laarman**'i asemele **K. Tamm** (põl), **P. Järve** asemele **A. Vann** (põl), **K. Pajos**'i asemele **V. Uukareda** (põl) ja **J. Saare** asemele **H. Miller** (as).

5. Eesti Vabariigi 1929/30. aasta kulude ja tulude lisaeelarve nr. 1 — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseisu aruandja **J. Fuks**.

(Pealkiri.)

H. Sumberg (rhv): Lugupeetud Riigikogu liikmed! 1929/30. a. lisaeelarvesse on valitsuse poolt erakorraliste kulude alla üles võetud kaks summat: üks on ptk. IV. „Kesk-Kalale“ — 13.815

krooni ja teine ptk. III. Põllumajanduse osakond. „Kesk-Kalale“ — 30.000 krooni. Need summad on rahaasjanduse komisjon kustutanud, ja ma tahaksin nende summade juures natuke peatuda. Niipalju kui silma puutus rahaasjanduse komisjoni motiividest, oli see summa kustutatud teatud põhjustel, mille kohta pikemaid läbirääkimisi ei olnud peetud. Selle summa juures tahaksin peatuda mitte „Kesk-Kala“ seisukohalt, sest „Kesk-Kala“ kui niisugust ei ole enam, see on likvideeritud. Neid summasid tuleb lahus käsitleda: 30.000 krooni on summa, mis määratud valitsuse poolt kalaasjanduse fondi näol. See oli kahe laenuasutuse kaudu Tartus konto-korrent laenu näol välja antud. Teine summa, see on 13.815 krooni, on antud kaubandus-tööstusministeeriumi poolt toetusena „Kesk-Kalale“. Need 30 tuhat krooni ehk 3 miljonit senti, millest siin praegu jutt, on seisnud aastast kolm või neli kahes Tartu laenu-hoiuasutuses lahtiselt, nimelt esimeses laenu-hoiuühisuses ja kolmandas laenu-hoiuühisuses. Neis asutustes seisis „Kesk-Kala“ võlg just seepärast, et läbi rääkides mitmete Majanduseministritega ja valitsustega oldi asunud seisukohale, et seda summat laenuasutused ei hakkaks sisse nõudma. Laenuasutusel on teatud kindlustused olemas. Nende kindlustuste arv ei ole väike. Näiteks kui ma üldsummas ütlen, siis on olemas rohkem kui 200 üksikut vekslit, millel on üksikute ühingute ja liikmete pealkirjad ja allkirjad, nii et kui nende vekslite kaudu asuda sissenõudmisele, siis ei ole väike üksikute majapidamiste arv, mis tulevad likvideerimisele. See on põhjuseks, mis pärast paluti laenuasutusi võla sissenõudmisele mitte asuda, vaid oodata, ja oldi seisukohal, et see summa maha kustutatakse ja just sellepärast on need summad laenuasutuses seisnud lahtiselt. Selles asjas peetud läbirääkimiste lõpptulemus oli, et see 30 tuhat krooni võeti lisaelarvesse. „Kesk-Kala“ vekslid, mis „Kesk-Kala“ kaudu tulnud üksikutelt inimestelt, on kolmandas laenu-hoiuühisuses 27.218 krooni ja esimeses laenu-hoiuühisuses 22.330 krooni eest. Neist vekslitest annaks laenu-hoiuühisus välja 41.240 krooni ehk 4.100.000 senti väärtuses. Jääb järele kahele laenuasutusele veel 7.308 krooni eest vekslid, mis ei kuulu „Kesk-Kala“ laenu juurde, vaid on üksikute kalameeste ja ühingute poolt kauba vastu antud ärivekslid. Laenuasutused on asunud seisukohale, kui küsimust lahendatakse kompromiss-alusel, siis on võimalik „Kesk-Kalalt“ 7.308 krooni kätte saada, ilma et see vapustusi sünnitaks, sest võlgnikud on saanud selle eest noote ja teisi väärtusi. Lisaelarvesse võetud

summad on välja antud ajal, kui tindi-kalaasja hakati korraldama. Aga mina selle küsimuse juures ei taha peatuda, peatun vaid selle juures, et selle summa likvideerimine on kestnud aastate viisi, seepärast, et selle sissenõudmist soovita-vaks ei peetud üldmajandusliku seisukorra seisukohalt. Pilt on selge. Kui need vekslid oleksid sissenõudmisele pööratud, siis müüdaks maha terve Peipsi rannik. (K. Baars, tüer: Kui suure summa peale on Peipsi kalameeste vekslid?) Neid on 41.840 krooni eest, ja need vekslid on tulnud kõik kalameestehingute kaudu. (M. Martna, stp: Kui palju shirante on?) Kogusummas on umbes 200 vekslit, ja neile on kalameestehingu juhatus ja liikmed alla kirjutanud. Võib arvata, et igal vekslil on 3—4 pealkirja, nii et saame 7—800 inimest, kes vapustuse alla tuleksid. (K. Baars'i, tüer vahelhüüe.)

„Kesk-Kala“ juhatuse suhtes on likvideerimise komisjon kohtulik korras määratud, see on oma seisukoha võtnud, selle likvideerimise komisjoni aruanded on Majanduseministeeriumis olemas, ja see seisukoht, mis komisjonis võeti, et likvideerimist rahulikult teel teha tuleks, on pooldamist leidnud. Riigikogu on ka juba selles asjas oma seisukoha võtnud ja 1926./27. aasta lisaelarves nr. 2 määrati kahjude katmiseks Kr. 11.186.— Sellest summast pidas kaubandus-tööstusministeerium kinni 6.186 krooni, ja välja anti 5.000 krooni.

Põhimõttelikult on Riigikogu seega asunud seisukohale, et see küsimus tuleks likvideerida ilma suurearvulise üksikute majapidamiste likvideerimiseta. Majanduseministeeriumis on andmed, kuidas sisevete kalaasjandus kohapeal arenenud, ja seisukord on niisugune, et kalamehed saavad ennast enam-vähem elatada. Kui aga Riigikogu ütleb ära selle summa vastuvõtmisest, siis tuleb kohtu korras asuda summade sissenõudmisele, ja kalamehed satuvad väga raskesse seisukorda.

Teen ettepaneku, lisaelarvesse võetud summad Kr. 13.815.— ja Kr. 30.000.— vastu võtta, nagu see Vabariigi Valitsuse poolt ette pandud.

A. U s a i (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Rkl. Sumberg'i poolt on ette toodud need andmed, mida tahtsin ka avaldada „Kesk-Kala“ vekslite summa kohta Tartu I ja III laenu-hoiuühisuses. Pean samuti konstateerima, et kalurite ühingult nõutakse sisse, sel korral kui Riigikogu vastu ei võta valitsuse poolt esitatud summad, 42.240 krooni. See on selge, sest „Kesk-Kala“ kui niisugust enam ei ole, ja „Kesk-Kalalt“ ei ole enam võimalik midagi sisse nõuda.

Nüüd tekib küsimus kalameesteühingute ja ta liikmete seisukorrast. Meil on teada, et vekslitega on seotud suurearvulised kalameestepereid, nii Petserimaal kui ka peipsiäärsetes valdades, kus vekslite arv tõuseb kuni 200-ni. Arvesse võttes, et vekslitele kirjutatakse alla kolm-neli meest, nagu rkl. Sumberg näitas, siis nõutakse need summad umbes 700—800 kalurilt sunniteel sisse. III Riigikogu tegevuse ajal, kui seda küsimust arutati, anti selge pilt „Kesk-Kala“ tegevusest ja siis tehti juba ettepanek, kustutada need võlad. Muu seas oli tehtud ettepanek, luua vastav uurimise komisjon, kes selgitaks neid asjaolusid, mis kutsusid esile säärase pankroti „Kesk-Kalal“. Kuid kahjuks jäi see otsus täide viimata vormilistel põhjustel, sest Riigikogu ei määranud komisjoni koosseisu. Nii jäi see küsimus lahtiseks, ja nii on see küsimus aastate viisi õhus rippunud. Kuid sellest võib üle saada, nagu ma juba tähendasin, sel teel, et vastavad krediidid võtab Riigikogu nende võlgade kustutamiseks, või tuleksid need võlad kalurilt sisse nõuda. Kuid neid võlgu kalurilt sisse nõuda oleks ülekohtune. Siin oli härra aruandja Fuksi poolt ette toodud väide, et igaüks peab kooliraha maksma oma rumaluse eest. Seetõttu peaksid ka kalurid maksma kooliraha oma rumaluse eest. Aga vaatame, kuivõrt on kalurid süüdi. „Kesk-Kala“ oli väga soliid ettevõtte, mis teotses laiaulatuslikult ärioperatsioonide alal. Ja vähe sellest, et sellel ettevõttel olid laiad operatsioonid, see organisatsioon väärisk ka tolaeagse Vabariigi Valitsuse usaldust, sest „Kesk-Kalale“ oli antud laiaulatuslikke laene ja toetusi, mis ulatusid kuni 6 miljonini. Kalurid ja nende esindajad, kes olid „Kesk-Kala“ juhatuses, nägid, et see on soliid asutus, riik toetab seda ettevõtet, ei ole karta midagi, asi on täiesti kindel, et küll Vabariigi Valitsus oma organite kaudu valvab „Kesk-Kala“ tegevuse järele ja ei lase asja käest minna. Ma arvan, niisugune vaade kalurite keskel oli küllalt põhjendatud, sest tõepoolest, kui riik annab ettevõttele laiaulatuslikku laenu, siis on loomulik, et riik või Vabariigi Valitsus usaldab seda asutust. Kui Vabariigi Valitsusel oli usaldus „Kesk-Kala“ vastu, siis lubage mulle püstitada küsimus, miks ei võinud siis lihtsüdamlikudel kaluritel usaldust olla selle asutuse vastu? Ma arvan, neil oli veel rohkem põhjust usaldada, seda rohkem, et nad ei olnud kaugenägelikud. Süüdistada kalureid naiivsuses on täiesti asjata. Kalurid toimeisid siin küllalt kindlalt. Kuid tuleb arvesse võtta asjaolu, et siin oleks siiski pidanud sündima juurdlus asja kohta omal ajal, sest tõepoolest säärast nähtust

nõnda jätta ei olnud põhjust. Kui juba komisjon määrati, siis oleks tulnud asi lõpuni viia, ja Vabariigi Valitsus oleks võinud määrata kas Riigikontrolli või mõne erilise agendi, kes oleks „Kesk-Kala“ asju selgitanud ja vastutusele võtnud neid tegelasi, kes kurjasti tarvitanud ühelt poolt valitsuse ja teiselt poolt kalurite usaldust. Seda ei ole aga tehtud, ja seepärast ei saa kogu süüd veeretada kõige nõrgemale poolele, ja kalurid on siin just kõige nõrgem pool, kes ei suuda end kuidagiviisi kaitsta. Kui juba valitsus lasi enese sisse vedada teatud ulatuses, aga nüüd oma vigu veeretab kaluritele, siis ei ole see riiklikust ja üldinimlikust seisukohast kuidagi lubatav.

Seepärast arvan, et üldriiklikust seisukohast oleks soovitatav kustutada „Kesk-Kala“ võlg, seega oleksid kustutatud ka kalurite võlad.

(Koosolekut hakkab juhutama Esimees K. Einbund.)

Ma ei taha uskuda, et Riigikogu enamus sooviks, et läheks oksjonile nende kalurite viimne vara, võibolla noodad, lootsikud ja, kellel veel on, lehmad. See oleks peipsiäärsete kalurite majanduslikult hävitamine. Teisiti ei saa seda küsimust võtta.

Mis puutub pretsedenti võlgade kustutamises, siis arvan, selleks on küllalt näiteid meie riigi ajaloos. Neid võib ette tuua. Võtame näiteks Abja linavabriku kõiksuguste äriemeeste võlgade kustutamise, mis sündinud sadade miljonite ulatuses. Ei leidu põhjusi, et need suurärimehed, kes tunnevad vekslit operatsiooni ja äri, rohkem väärisksid tähelepanu kui kalurid. Kui kalurid andsid garantiivekslid, siis kinnitati neile, et see ei olevat midagi, et see on tühi asi, vekslid antakse teile jällegi tagasi, ja kalurid toimeisid heas usus. Nüüd tuleb arvestada asjaolu, et võlgade sissenõudmine kalurilt lööks neil majanduslikult jalad alt. Teiselt poolt, nagu tähendasin, ei ole võlgade kustutamine uus pretsedent. Kui rikkamatele klassidele on seda tehtud, siis võiks kord kustutada ka kehvade kalurite võlad.

J. Soots (põl): Lugupeetud rahvaosaadikud! See raha, mis riigi eelarve korras välja antakse, tuleb iga vabariigi kodaniku taskust. Seepärast peaks vist selge olema, et eelarve-komisjonil on tarvis teada, mis otstarbeks ja kuhu antud raha läheb, ning kas selle maksmine on õigustatud. „Kesk-Kala“ võla kustutamises ei olnud eelarve-komisjonil selgust. Valitsuse esindaja ei suutnud nõudmist tarvilikult põhjendada. Nende ametnikkude seletustest, kes seal olid, selgus,

et „Kesk-Kala“ juhatus on asja halvasti ajanud, ja seetõttu „Kesk-Kala“ organisatsioon pankrotti jäänud, ja et äris on kalameeste vekslid sees olnud, mis diskonteeritud ja mis nüüd kalameestel tuleksid välja lunastada, mis aga kalameestel raske olevat.

Ühtlasi selgus, et „Kesk-Kala“ juhatus on teotsenud seadusevastaselt ja diskonteerinud garantiiveksleid. (O. Gustavson'i, stp vahelhüüe.) Seal seletati, et juhatus ei ole vastutusele võetud. See pärast muidugi oli eelarve-komisjon arvamisel, et kõigepealt on tarvis selgusele jõuda „Kesk-Kala“ juhatusse süü suhtes, kas ta on süüdlane või mitte. See on üks asi.

Teine asi on see, et meil on riigis küllalt olnud juhte, kus linnast tulnud „spetsid“ on maalelavaid lihtinimesi sisse vedanud, talusid on küllalt teiste süü pärast müüdnud, aga kuskil ei ole riik neile inimestele appi tulnud, aga kui on kalamehi sisse veetud, siis tahetakse neile kohe riigi rahadega appi rutata. Kas Teie olete teiste poolt sisseveetud Abja põllumeestele vastu tulnud? (O. Gustavson, stp: Oh, jah!) Ei ole midagi maha kustutatud. (O. Gustavson, stp: Siimaani on kustutatud 62 miljonit.) Minu teada ei ole talumeestelt midagi kustutatud. Nõnda on nende kõigiga talitatud, kes mitmete organisatsioonide ja nende juhtide poolt ükshaaval sisse veetud. Tehke kõik kindlaks, kes on säärasel viisil teiste süü läbi kannatada saanud, ja tulge siis ettepanekuga kõikide kohta, aga mitte üksikute äravalitutega, nagu oleksid ühed pärislapsed, teised aga võbraslapsed. Niisugust jagamist ei tohi olla. Sellepärast ei võinud eelarve-komisjon seda ka vastu võtta.

Mis puutub rkl. Usai ütlusse, nagu oleksid suured summad maha kustutatud ühel või teisel juhul, siis minu teada eelarve korras ei ole seda tehtud. Kui mõned pangad seda oma põhikirja järgi mõnele on teinud, siis on see panga oma asi. Kui pangad seda omal jõul võivad teha, siis tehku nad seda, see pole Riigikogu asi. Kuid eelarve korras eraettevõtete võlgade tasumine on täna esimest korda päevakorral, on pretsedent, mida soovitada ei või.

V. Smirnov (vn): Многоуважаемые члены Государственного Собрания! Мне кажется, что Правительство, внесшее в дополнительный бюджет суммы в погашение долгов рыбацкой организации «Кеск-Кала», имело полное основание для этого. Я уверен, что представители его изложат вам все обстоятельства печального явления в экономической

жизни государства, когда нужная для целого края организация принуждена была прекратить свое существование и принести убыток народу. Исключить эти обстоятельства я не берусь — это, повторяю, дело Правительства.

Но я хотел бы коснуться вопроса о том, как исключение из дополнительного бюджета назначенных сумм отразится на весьма большом числе рыбаков, населяющих берега Чудского и Псковского озер.

Много говорилось и много писалось о бедственном положении рыбаков, разоренных войною, потерю внешних рынков и некоторую забытостью в первые годы самостоятельности Эстонии, но действительность никогда полностью не была отражена ни в разговорах, ни в печати. А она — ужасна. В жизни рыбаков часто наступают такие периоды, когда здесь царит голод, — у них нет земли, каждый кусок хлеба здесь купленный. Все потребности жизни здесь должны покрываться плодами промысла, а выехать на этот промысел не с чем, т. к. старые сети истрепались, а новых купить нет денег.

Те мизерные ассигнования, которые прошли чрез уездную управу в виде ссуды народного банка, при наличии многих тысяч рыбаков не дают возможности удовлетворить рыбаков сетями.

На все рыбацкие союзы, напр. печерского обозерья, ссуд за все время поступило около 150.000 крон, так что на рыбацкое хозяйство приходится не более 50 крон — на эти деньги не заведешь и одной сети, не поставишь хозяйство так, чтобы оно давало возможность иметь кусок хлеба.

Рыбаки затаились в долги, и когда они возвращаются с ловли, вся их добыча поступает в руки местных торговцев, снабжающих рыбаков сетями, с накидкой на их стоимость до 100%, и уплачивающих рыбакам за рыбу на 400—500% ниже ее рыночной стоимости. Если купец платит 200 м. за пуд, то можно с уверенностью сказать, что рыба в Ревеле стоит свыше 1000 м. за тот же пуд. При таком способе сбыта своей рыбы, рыбаки, конечно, должны жить впроголодь во время лова и в безысходной нужде тогда, когда лов по той или иной причине прекращается.

Пробовали рыбаки бороться с купцами в деле сбыта рыбы чрез свои рыбацкие союзы, но последние, неимею-

щие своих капиталов — безденежные, получающие лишь мизерные ссуды, которых недостает для одной сотой части членов союзов, не могли, конечно, бороться с капиталами даже местных небольших купцов и один за другим погибли, не дав рыбакам выхода из положения.

Вполне естественно, что когда на берегу возникли слухи, что в Тарту организуется общество, ставящее свою задачу снабжение рыбаков сетями, прискание рынков для сбыта рыбы, и общее упорядочение рыбацкого промысла, что оно возглавляется известными кооператорами и находит поддержку в правительственных сферах — рыбаки вздохнули свободнее в надежде, что скоро окончатся их печальные дни. Действительно на берег вскоре приехали организаторы нового общества, посмеялись над попытками рыбаков самостоятельно в настоящих условиях организоваться, доказывали, что местные союзы не могут умело вести дела, не могут получить кредита, т. к. кто же поверит деньги нищим, и дали твердое уверение, что все это сделает лишь центральная организация — «Кеск-Кала» — как предположено было назвать эту организацию. Она добудет рынок, она исходатайствует ссуды, она обезпечит работой безработных, она же даст и инструкторов для правильной постановки рыбного промысла и сбыта пойманной рыбы.

Большинство союзов, особенно тех, где в правлениях не было интеллигентных работников, могущих предупредить от излишних увлечений, с радостью ухватились за эти обещания и стали членами-организаторами «Кеск-Кала», и последняя начала свою работу.

Как шла работа в начале я говорить не буду — были известные достижения, были ошибки, но была связь с рыбаками и покупателями рыбы и кое что было сделано в снабжении рыбаков сетями, была в первый год даже некоторая прибыль от оборотов. Рыбаки с доверием относились к «Кеск-Кала», ее деятели сумели внушить им, что и Правительство совершенно доверяет им, и в доказательство приводили довольно крупные цифры ссуд, которые получены от Правительства.

Вскоре начались, однако, неудачи с продажей рыбы, появились убытки, стали расти долги и, пока они покры-

вались казенными деньгами, рыбаков не беспокоили. Но вот казенные деньги исчерпаны и деятели «Кеск-Кала» пошли на довольно неблагоприятное дело, — они уверили рыбаков, что для получения новых ссуд необходимо получить от правлений союзов гарантийные векселя. Они уверили рыбаков, что, когда будут получены деньги, рыбаки могут получить или деньгами или сетями ссуды с выдачею обычных торговых векселей, которые будут учтены в банках, а эти гарантийные векселя будут лежать в портфеле «Кеск-Кала» без всякого учета их в банках, лишь на тот случай, чтобы не было злостных неплательщиков. Это требование было предъявлено яко-бы на основании устава.

Так как, повторяю, рыбаки с доверием относились к «Кеск-Кала» и т. к. они до появления на берегу «Кеск-Кала» совершенно не были знакомы с вексельными операциями, то они и выдали просимые векселя, не желая создавать затруднения для получения ссуд «Кеск-Кала». Таким образом были выданы во 1) от Заболотного общества рыбаков на 1.000.300 м., 2) от Будовичского общества рыбаков — 400.000 м., 3) от Кулейского общества рыбаков — 400.000 м., 4) от Сеннского рыболовного общества — 50.000 м., 5) от Колпинского рыболовного общества — 128.000 м., 6) от общества «Золотая Рыбка» — 1.330.000 м., 7) от Кикето-Рагошского общества — 100.000 м.

Еще от двух рыболовных предприятий были выданы обществу «Кеск-Кала» гарантийные векселя на покрытие тех товаров, которые они получили от «Кеск-Кала». Эти же 7 рыболовных обществ ничего не получили от «Кеск-Кала», а дали только туда свои векселя.

(Koosolekint hakkab juhatama teine abiesimees **R. Penno.**)

Правление же «Кеск-Кала» не оставило, однако, как обещало, эти векселя у себя в портфеле, а учло их в банках, причем полученные деньги пошли на покрытие долгов «Кеск-Кала», покрытие ее убыток и на содержание довольно дорого стоящего аппарата, а рыбаки не получили ни ссуд, ни сетей, ни работы, и теперь с них банки намерены взыскать по этим векселям полные суммы.

Стало слышно, что «Кеск-Кала» ликвидирует свою деятельность, рыбаки пожалели, но были спокойны то тех пор,

пока не получили повесток от нотариуса об уплате сумм по гарантийным векселям.

Теперь на берегу озер царит паника, так как и без того плохие хозяйства должны будут подвергнуться окончательному разорению. Здесь застучит молоток судебного пристава, сюда явятся акулы, создающие свое благополучие на несчастьи других и ни в чем неповинные, кроме излишней доверчивости, рыбаки, не получившие к тому же ничего, останутся на улице.

Вот что должно получиться, если Государственным Собранием не будут приняты предложенные Правительством кредиты на покрытие долгов «Кеск-Кала».

Многоуважаемые члены Государственного Собрания! В течение 11 лет я живу среди самого бедного населения на берегах Чудского и Псковского озера. Там царила и теперь царит ужасная нищета, которой нет в другом месте нашей страны. И теперь на этих несчастных рыбаков падает такая беда, что последние их жилища будут описаны и проданы. Я убежден, что те гроши должны быть даны Государственным Собранием, и если рыбаки будут спасены от этой описи, они несомненно внесут в государственную казну много прибыли. Для этого достаточно наложить 1 цент на килограмм рыбы, если его будут вывозить за границу. Пройдет 1—3 года и эти миллионы вернутся в государственную казну. Если же рыбаки теперь будут описаны, если их хозяйства будут разорены, тогда государственная казна должна нести гораздо большие расходы, выдавая им милости в одном или в другом виде.

H. S u m b e r g (rhv): On päris õige, nagu rkl. härra Soots ütleb, et iga summa, mis eelarve korras välja läheb, peab ka eelarve korras sisse tulema. See on päris õige. Minu arvates võib siin öelda nii, et vaadake, siin on üks peatükk, mille kohta on seisukoht lõplikult selge. See on kalameeste ja kalastuse küsimus, nagu see omalajal üles võeti. Ja seda küsimust olenevaks teha sellest, kas on valitsusel või aruandjal võimalik öelda, kuidas on „Kesk-Kala“ talitanud, ei saa. Valitsusel on aruanne „Kesk-Kala“ likvideerimise komisjonilt, ja selle küsimuse määrab kohus, kas juhatus süüdi või mitte. Niipalju kui ma olen kuulnud likvideerijatelt, nad on seletanud, et nad kuritahtlikkust siin leidnud ei ole. Seal

on mitmesugused olukorrad, millest kahjud tingitud. Aga niipalju, kui ma olen saanud informatsiooni sellest, kuritahtlikkust pole leitud. (K. B a a r s, töer: Kas nõutakse see teist korda sisse nende käest või mitte?) Ei ole midagi saadud. (J. S o o t s, põl: Need olid garantiivekslid.) Kuulge, härra Soots, meie seadus garantiiveksleid ei tunne. Ta on veksel, kui ta liigub, kas ta on konto-korrent laenu juures või kommertsveksel. (V a h e l h ü ü e: Seal on ikka vahe.) Sellepärast, ma ütlen, on ükspuha, missugused need on, aga kui nende vekslite järgi nõuda tuleb, on see kalameeste hävitamine. (Hulgalised v a h e l h ü ü d e d.) Kalameestele on välja antud 3 miljonit marka pankade kaudu, ja kui see raha on kalameesteühingule välja antud, siis on selge, et kalamehed selle saanud on. (K. B a a r s'i, töer vahelhüüe.) Laenu-hoiuühisus ei ole tagasi saanud ühtki kopikat. (K. B a a r s, töer: Kalamehed said raha!) Said küll. (K. B a a r s, töer: Kas on tagasi makstud?) Ei ole makstud. (K. B a a r s, töer: Seletage siis, kuidas asi oli.) Vaadake, vekslite peal on nimed. (K. B a a r s, töer: Veksleid ei toodud rahaasjanduse komisjoni.) Kui on tarvis selgust saada, siis andmed on valitsuse esindaja käes, ja neist võib näha, et vekslid on antud üksikute nimede peale. Asi seisab selles, et vekslid on olemas, ja kui tahetakse teada, kelle vekslid need on, siis võib seda ju teada saada. On umbes 200 vekslit, kusjuures toimingusse tuleb tõmata umbes 800 inimest. (J. S o o t s, põl: Öelge kõigepealt, kes need sissevedajad olid?) Härra Soots, mina ei ole kalamees. (J. S o o t s, põl: Kuidas Teie tahate, et ma pean raha andma!) Andmed on valitsuse käes, Teie olite rahaasjanduse komisjonis aruandja, ja mina ei saa Teile dikteerida nende inimeste nimesid, kelle vekslid need on, võtke ja lugege. (J. S o o t s, põl: Valitsuse esindaja ei toonud midagi ette. Mina ju ütlesin, et kui valitsus tahab raha saada, siis põhjendagu ja näidaku, kust raha saada. On keegi kelmust teinud...) Teil ei ole tõendust, et keegi on kelmust teinud. (O. G u s t a v s o n'i, stp vahelhüüe.)

Kui keegi on kurja teinud, siis võetakse ta vastutusele, vaatamata sellele, kas Riigikogu lisaelarve vastu võtab või mitte, muidu tuleb nii välja, et meie jääme ootama otsitavat või arvatavat kurjategijat. On aga tegemist kõrvaliste rahaasutustega, kes ei saa igavesti ootama jääda, ja kelle bilanssides on lahtine summa, siis rahaasutused on sunnitud asuma nende summade sissenõudmisele, tähendab Peipsi ranniku maha müüma. Vaadake, minu härrad, „Kesk-Kala“ küsi-

must on siin Riigikogus kord juba arutatud, see küsimus peaks selge olema. Kui „Kesk-Kala“ ajalooline külg Riigikogu liikmeid huvitab, siis on võimalik ka seda selgeks teha.

Küsimus seisab selles, et siin on asjaosalised kolmandad asutused, rahaasutused, kes igavesti ootama ei jää. Kui Riigikogu ütleb, et meie tahame selgusele jõuda „Kesk-Kala“ ajaloolise arenemise kohta ja selle järele vaatama, mis saab, siis on pilt selge. Aga vaadake, need läbirääkimised on kestnud 3—4 aastat, ja kogu aja on nii olnud, et selle sissenõudmisele mitte asuda, kuni Majanduseministeeriumi esindaja nende summade kohta ei ole jõudnud selgusele. Majanduseministeeriumi esindaja ja ka Riigikontrolli esindaja käisid Tartus, seal näidati raamatuid ette, kusjuures iga summa sai selgeks. Minu arusaamise järgi ei ole siin midagi, mis selge ei oleks.

Peipsi rannikule antakse iga aasta töötatöölise toetamiseks suured summad. Seal on ette võetud rannakindlustusi, et aga inimestele tegevust võimaldada. Ja kui meie nüüd seda teistsiti likvideerima läheme, siis tähendaks see rannaäärsete kalameeste elu põhjalikku hävinemist. Kokkuleppel asja lahendamise andmed on kõik Majanduseministeeriumil olemas, siin ei seisa küsimus selles, kas need andmed on olemas või mitte, vaid küsimus seisab selles, kas need on Majanduseministeeriumi esindaja poolt täpselt ette kantud, ja kas nende kohta on seisukoht võetud. Andmete kohta võib Majanduseministeeriumi esindaja seletust anda. Nii et ei saa süüdistama hakata, et see asutus oma viisi likvideeritakse. On ju palju asutusi, kes heas usus asja juurde asunud, kuid katastroofini jõudnud. Ega see igakord nende asutuste süü ei ole. Selle asemel, et süüdistama tulla, peame katsuma seda olukorda parandada, või kui seal enam edasi teotseda võimalik ei ole, siis katsuma neid asutusi otstarbekohaselt likvideerida.

O. Gustavson (stp): Läbirääkimised on selgitanud, et krediit on komisjonis kustutatud põhjusel, et valitsus ei ole tarvilikke seletusi andnud, olgugi, et seda on mitmel korral nõutud. Minagi pean imestama, et ei minister ega ka teised ministeeriumi esindajad vaevaks ei võta ühtki sõna seletuseks öelda. See näib kujunevat süsteemiks, et valitsus oma seisukohad Riigikogus rinnaga läbi surub. (A. Jõeäär, stp: Vaikimine on ka hea.) Tänapäev olevat üldkomisjonis ette tulnud juht, kus Majanduseminister ei tahtnud üht eelnõu kaitsma tulla. Ja ametnikule, kes sinna määrati, anti direktiiv: vait olla ja suud mitte lahti teha.

Käesoleval puhul on tähtis teada, kas valitsusel on selge, kuidas tekkisid kõnesolevad võlad, ja kuidas oli võimalik, et „Kesk-Kala“ võis diskonteerida garantiiveksleid.

Riigikogu huvitaks kahtlemata, kas on astunud samme selleks, et võtta vastutusele süüdlased. Mina ei ole jurist, aga ma oletan lihtkodanikuna, et kui siin on kuritarvitus vekslitega, siis loomulikult peab vastutust kandma kuritarvitaja. Valitsus peaks tulema ja ütleva, kuidas seisukord tööpooldest on, ning ka, kas ta toetab seda, et kalamehi aidataks või mitte. Aga vaikida praegusel korral, see on kõike muud kui tark politika.

Majanduseminister J. Zimmermann: Asjaajamist läbi vaadates ei ole selgunud, et siin oleks olnud mingisugused kuritarvitused vekslitega. Terve asjaajamine on mitu aastat kestnud minu eelkäijate-ministrite ajal. Praegune valitsus tegi selles mõttes niisuguse ettepaneku, et kalamehi päästa oksjonihäämri alt.

Juhataja: Käesoleva seaduseelnõu II ja III lugemisel jätan ära teksti ettekandmise. Selle minu korralduse kohta sõna ei soovita.

Pealkiri võetakse vastu.

Võetakse vastu kulude vähendamise osas Riigikogu, Riigikontrolli, Riigivanema ja riigikantselei, Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi, Kaitseministeeriumi, Kohtu- ja sise-ministeeriumi, Majanduseministeeriumi, Põllutööministeeriumi, Teedeministeeriumi ja Välisministeeriumi korraldised kulud ning riigi võlad.

(Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi erakorralised kulud — vähendamise osas.)

L. Johanson (stp): Austatud Riigikogu liikmed! Praegumaksvas riigi eelarves on erakorraliste kulude all Hariduse- ja sotsiaalministeeriumile toetuseks omavalitsustele hoolekande korraldamiseks 525 tuhat krooni. Nagu ühel viimasel koosolekul, peale selle, kui lisaelarve nr. 1 juba läbi oli arutatud ja vastu võetud rahaasjanduse komisjoni poolt, selgus härra Hariduse- ja sotsiaalministri seletusest, jääb sellest krediidist üle umbes 20 miljonit senti seepärast, et omavalitsused ei ole kasutanud seda summat. On üksikute omavalitsuste, näiteks Tartu linnavalitsuse tähelepanu otse sellele summale juhitud, kuid tema ei ole nõudnud siit endale toetust, kuigi Tartus valitseb võrdlemisi suur puudus, ja sellest summast oleks omavalitsusel võima-

lik anda just laste toetamiseks summasid välja neil alustel, mis hoolekandenõukogus omalalal võeti vastu. On ka teisi näiteid, kus maavalitsuste poolt olid summad keskvalitsustelt küll välja nõutud, kuid need olid kas seisma jäetud või jälle muudeks otstarbeteks kasutatud. See näitab, et meil üksikud omavalitsused oma ülesannetest vildakult aru saavad või üldse neid ei mõista. 52½ miljonit oleks ära kulunud üle maa omavalitsustele lasterikkaste perekondade toetamiseks. Kahjuks aga omavalitsuste loiduse ja arusaamatuse tagajärjel ei ole seda krediiti küsitud, mille tagajärjel rahvas, eriti vaesed lapsed kannatavad. Ülejääk on olemas, ja seda ülejääki tuleks juhtida enne 1. aprilli teistele aladele, kus terve rida ülesandeid seisavad teostamata raha puudusel. Seepärast teengi ettepaneku, riigi eelarves kulusid vähendada ja toetusest omavalitsustele hoolekande korraldamiseks kustutada 150.000 krooni, see on 15.000.000 senti, ja see üle kanda kulude suurendamise ossa: Korralised kulud. Hariduse- ja sotsiaalministeerium. Peatükk IV. Tervishoiu- ja hoolekandevalitus. A. Keskasutus. § 15. Kultuurilised toetused, h) hoolekande alal 50.000.—. Siin on ette nähtud toetus omavalitsustele, mitmesugustele hoolekande organisatsioonidele ja teistele. Nagu komisjonis selgus, on sellel alal terve rida nõudmisi, näiteks Saaremaal on nõudmised sellel alal rahuldamata jäänud seepärast, et vastavates paragrahvides puuduvad krediidid.

Edasi on praegu terav tööpuudus, mille all kannatavad just lasterikkad perekonnad, aga ka nõrgajõulised. Siin oleks võimalik sellest krediidist, mis olemas, osa juhtida nende toetamiseks, ja seepärast teen ettepaneku, kanda kulude suurendamise ossa: Korralised kulud. Hariduse- ja sotsiaalministeerium. Peatükk IV. Tervishoiu- ja hoolekandevalitus. § 89. Riiklik hoolekanne: d) abiandmine tööpuuduse puhul Kr. 100.000.—, nii et kokku teeks suurendamine 150.000 krooni ja vastaks vähendamisele.

A. Kärner (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Rkl. Johanson tähendas, et omavalitsused ei ole küsinud neid summasid. See võib õige olla nii mõnegi omavalitsuse kohta. Mina, kui Saaremaa esindaja, tean tõendada, et Saaremaa maavalitsus esines läinud suvel ja sügisel kaks või kolm korda, käis neid summasid palumas Hariduse- ja sotsiaalministeeriumilt, sest oli teada, et need summad eelarves on. Kõige suurem puudus lahtise hoolekande alal on just kaugemates maakondades, nagu Saaremaal, Petserimaal ja mujal. See, kes seal käinud ei ole, ei tunne olukorda, ei tea, kuidas seal kehvus

ja vaesus otse silmatorkavad on. Ja nüüd on imelik kuulda, et summasid on üle jäänud. Kui riigi hoolekandenõukogus on vastu võetud põhimõte, et kui omavalitsused ise annavad 50%, siis annab riik teise poole, siis on see nõudmine ülekohutune kehvemate maakondade kohta. Maavalitsused oma eelarvesse seda summat võtta ei saa, sest väheste sissetulekute tõttu on see võimata. Siin peaks minister oma äranägemise järgi talitama, mööda minnes hoolekandenõukogu otsusest. Seadus seda ei keela. Minul on teada, et Saaremaa maavalitsus tahab enne esimest aprilli veel kord palvet korrata. Arvesse võttes vaeste inimeste rasket seisukorda maal, toetan rkl. Johanson'i ettepanekut, et 10 miljonit senti saaks alles jäetud töötute ja viletsate kodanikkude toetamiseks, sest tööpuuduse vähendamiseks antud summad ei ole mahavisatud raha. Mineval aastal anti Saaremaale väike summa selleks otstarbeks, mis Kuressaare mere-ranna kordaseadmiseks ära tarvitati. See raha ei ole kaduma läinud, inimesed said tööd ja teenistust tööpuuduse ajal, ja tehtud töö oli otstarbekohane. Kui kurdetakse, et põllumajanduses on häda ja kriis suur, siis on vaestel inimestel see häda palju suurem. Raha on olemas, mis tuleb välja anda selleks, milleks ta mullu määratud, see on vaeste, puudustkannatavate kodanikkude toetamiseks.

Hariduse- ja sotsiaalminister J. H ü n e r s o n : Lugupeetud Riigikogu liikmed! Rkl. härra L. Johanson'i ettepaneku motiivide kohta oleks mul omalt poolt järgmist tähendada. Härra Johanson rääkis sellest, kuidas muu hulgas ka Läänemaal teatav rahasumma on tarvitamata seisnud. Tahaksin seepeale tähendada, et härra Johanson oli ekslikult aru saanud, kui ta arvas, et see Läänemaal tarvitataseisev või valestitarvitatud raha siin sellest lahtise hoolekande toetusesummast oleks tulnud. Meie rääkisime selle toetusega ühenduses üldse lastekasvatuse toetamisest, muu hulgas ka koolilaste toetamisest, ja Läänemaa summa oli kehvemate koolilaste toetamiseks. See käib teise paragrahvi alla, kuid otstarve ja siht on neil ühine.

Teiseks tegi härra Johanson ettepaneku, kuidas arvatavasti vabaksjääva eelarve-summa võiks teisiti ära kasutada. Ma pean ütleva, et mul täpselt teada ei ole, missugune summa just vabaks jääb, seda enam, et eelarve-aasta lõpuni veel võimalik on ühel või teisel omavalitsusel neid toetusesummasid saada ja võtta, mis seal on. Ja mis sealt järele jääb, seda ma täpselt ei saa öelda. Aga igatahes ma ei taha kuidagiviisi pooldada, et mõni päev enne eelarve-aasta lõppu Riigikogus ette-

panekutega tullakse, et nii- ja niipalju miljoneid jagame ära. Ma ei taha öelda, et Hariduse- ja sotsiaalministeerium ei saaks 10—15 miljoni jagamisega nädalapäevade jooksul hakkama, sellega saame juba toime, aga kas see õieti ja otstarbekohaselt läheb, see on küsitav.

Teiselt poolt tahaksin tähendada, et uus eelarve-aasta algab 1. aprilliga, ja igatahes on ka uue eelarve-aasta eelarves teatud summad olemas, millega juba harilik korras hädatarvilikku saab öendada ja lahendada, nii et vast alles aasta teisel poolel võiks puudujääkidest juttu teha. Selles mõttes ma igatahes vaidlen sellele vastu, et neid muudatusi tehakse, mis siit rkl. Johanson nüüd soovitas. Kui rkl. Kärner omalt poolt seda soovi toetab, siis minule näib see asjaolu nõnda olema, et rkl. Kärner tuleb selle mõttega välja, vaadake, Saaremaal on palju kehvi inimesi ja mis ime siis, kui neile 10 miljonit senti jagame! Ei, ega siis riigi rahaga ei saa niiviisi ümber käia. Meie riigil on praegu väga kitsas aeg käes, ja nüüd tuleb igat senti enne kõvasti kaaluda, kuhu see anda ja kuidas seda jaotada, enne kui seda peost anda. Nõnda, et nii kergel viisil pikemate kavatsusteta ja kaalumisteta ei tohiks summast ühele või teisele poole määrata. Seda ei saa meie üldist rahalist seisukorda silmas pidades kuidagi pooldada, ja sellelt seisukohalt pean mina ütleva, et Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi summast muuta ei tuleks.

A. Kärner (stp, fakt. märk.): Faktiliselt märkusena tahaksin öelda vastuseks Hariduse- ja sotsiaalministrile, et Saaremaa maavalitsus pole nõudnud kümneid miljoneid sente, vaid kõigest 1½ miljonit. Seda summat palus maavalitsus juba mineval suvel ja tegi sellekohase ettepaneku. Ettepanekus on toodud selle summa kohta täielik eelarve ja kalkulatsioon. Pole nii, nagu tahaks Saaremaa maavalitsus suuri summast välja pigistada. Kaks korda paluti, aga vastati, et krediiti ei ole.

E. Kink (stp): Härra Hariduse- ja sotsiaalminister arvas, et praegu, aasta lõpul, oleks krediitide ülekandmine otsarbetu ja kerge käega raha pillamine. See ei ole õige. Kui vaatleme näiteks mõne omavalitsuse hoolekande ja töökordalduse olukorda, milleks toon teile näitena Tallinna ligidal asuva Nõmme hoolealuste ja töötatöölise seisukorra praegusel momendil, siis näeme õige kurba pilti. Hariduse- ja sotsiaalministri määrusega möödunud kevadest makstakse omavalitsustele tagasi neist toetusesummadest, mis antud lasterikastele perekondadele laste toetamiseks, 50%, kuid omavalit-

sused on niivõrt raskes seisukorras, et nemad ei saa isegi seda 50%-gi vähegi rahuldaval määral välja anda, sest omavalitsuste sissetulekud on äärmiselt piiratud, ja seetõttu on ka summad väikesed, mis antakse perekondadele, kus 5—6 last toita, kus vanemad töövõimetud, või kus üksainuke toitja, kõigest 10, 12 või paremal juhul 15 krooni. On selge, et selle summaga neid ülal pidada ei saa. Ja need töövõimetud ja viletsas seisukorras inimesed otsivad tööd ühiskondlikkudel töödel. Aga ka seal ei ole ruumi, ei ole kohta, kuhu neid määrata, sest krediit tööpuuduse vastu võitlemiseks on väike. Lähevad tööle ja tahavad tööd isegi vigased ja töövõimetud inimesed, inimesed, kes peaksid hoolekande all olema. Näiteks on Nõmmel registreeritud 500 töötatöölisesest 8% neid, kes töövõimetud, invaliidid, kes ei võiks üldse tööd teha. Neile inimestele peab omavalitsus esimeses järjekorras tööd võimaldama, et nad kuidagi ära elada saaksid. Ei ole neile summast abiandmiseks, niipalju on puudustkannatajaid. Ja need vigased ja vaesed invaliidid on rõõmsad, kui nad töödki saavad, olgugi töötingimused rängad, teenistus väike. Nõmmel lasketiiru ehitamisel on tööl naistöölisi. Neil on töönorm niivõrt suur, et nad kuidagi ei suuda seda välja töötada, ja haigeksjäämised on igapäevased nähtused. Neil päevil tuli ette juht, kus naistööline, kes tervislikult viletsas seisukorras, sai töö juures suurest pingutusest sisemise verejooksu ja hiljem veremürgituse ning täna-homme kantakse ta maamulda. Ta oleks pidanud toetust saama, aga võimalusi selleks ei olnud. Tal olid väikesed lapsed, kes nüüd jäid emata, mees aga on viimases järgus tiisikusehaige! Uskuge, neid on väga ja väga palju. Raskejalgsed naised tulevad tööbörssi, et saada mäealla liivatööle, nende hulgas on isegi sääraseid, kes juba seitsmendat kuud raskejalgsed. Ma ei arvesta praegu kolmanda järgu töölisi, vaid esimese ja teise järgu töötatöölisi, kus nõnda palju on nõrgajoolisi, invaliide, raskejalgsed naised ja üldse tööjõuetuid. Neile on tarvis abi anda, kas või väheselgi määral. Härra minister ütleb, et nüüd, aasta lõpul ei ole seda tarvis, aga just nüüd on kõige kitsam ajajärk, sest töötatöölisele määratud krediidid on kas läbi või lõpukorral. Talvet on aga veel vähemalt poolteist kuud, ja selle aja jooksul tuleb neile abi või tööd muretseda.

Edasi tahtsin lugupeetud Riigikogu liikmete tähelepanu juhtida sellele, et töötingimused Mustamäe lasketiirul on pööraselt rasked, neid võib võrrelda vast veneaegsete sunnitöölise töötingimustega. Liivavedamise rullikud, vagunetid on ku-

lunud: ratastesse on kulunud suured jooned, nii et need ei lähe enam rööpaid mööda edasi. Vagunette veetakse peenikese traadiga. Tööde järelevaataja, minisugune noor ohvitser, kes üldse tööd ei tunne, ei pööra sellele absoluutselt mingit tähelepanu. Härra Riigivanem käis ka seal ja leidis, et on täiesti võimata raskeid vagunette vedada peenikese traadiga. Kuid kõik jäi nii, nagu enne! Neid peenikese traate peaks asendatama nõõridega, aga tänapäevani veetakse nendega edasi. See on säärane tarbetu inimeste piinamine, missugust piinamist — usun — ei tarvitatud isegi Siberis. Ja seda piinamist tarvitatakse nende nõrkade ja töövõimetute naiste juures, kelle hulgas on nii suur protsent sääraseid, kes üldse tööd ei võiks teha. Neile on abi tarvis, ja seepärast on ka täiesti õigustatud ja hädatarvilik vastu võtta selleks otstarbeks rkl. Johanson'i poolt tehtud ettepanek krediitide ümberpaigutamise kohta.

Majanduseminister J. Zimmermann: Käesoleva aasta riigi eelarve ei ole temale pandud lootusi täitnud. Sissetulekuid ei ole niipalju saadud, kuipalju eelarves ette nähtud. (A. Oina, stp vahelhüüe.) Eelarve oli puudujäägiga kokku seatud. (A. Oina, stp: Ei ole õige!) Ega hõberaha väljaandmist ei saa katteks nimetada, ja seda on tervelt 2,5 miljonit krooni. See on puudujääk. Seepärast arvan, et praegusel korral, kus riigiasutustes vast mõne eelarve-paraagrahvi järgi ülesummad olemas, ei ole otstarbekohane neid summasid veel viimisel silmapilgul, s. o. eelarve-aasta viimisel nädalal, välja anda. Nädala pärast hakkab juba uus eelarve maksma, ja Vabariigi Valitsusel ning ministriumidel on võimalik siis juba uut eelarvet tarvitada. Arvan, et summade ülekandmisest tuleb hoiduda ja võimalikud ülejäägid riigikassasse alale jätta.

A. Oina (stp): Härra Majanduseminister teatas, et eelarve ei olevat temale pandud lootusi täitnud. Tulusid olevat vähem sisse tulnud, kui neid oli ette nähtud.

Kui lugu nii oleks, siis ei oleks Riigikogule võimalik olnud esitada lisaeelarvet, millega nõutakse lisakulusid 3.871.000 krooni. Kui tulud oleksid vähenenud, siis ei oleks ju võimalik olnud leida katet neile uutele kuludele. Kuid tõelikult on tulusid kogusummas ometi suuremas ulatuses sisse tulnud, kui eelarve ette näeb, mis on võimaldanud leida katet valitsuse poolt esitatud lisaeelarvele.

Kui öeldakse, et see olevat riigimajade müügist ja ka Eesti panga aktsiate

müügist saadud summa, siis ei ole see õige, sest viimane summa on väikesem, kui lisaeelarve kulud.

Tulude suhtes ei ole eelarve temale pandud ootusi täitnud, tõsi, piirituse monopolil alal. Siin on sissetulekud tõesti vähemaks jäänud. Kuid see on tingitud peamiselt asjaolust, et sooja talve tõttu oli kogu aja meri lahti, mille tõttu oli võimalik salapiiritust pimedail õil sisse vedada. Eriti jõulukuul on märgata suurt piirituse läbimüügi vähenemist. Iseenesest oleks see heaks nähtuseks, kui rahvas hakkaks vähem alkoholi tarvitama, kuid riigikassa seisukohalt ei ole see sugugi hea nähtus, kui riigipiirituse asemel tarvitama hakataks salapiiritust, teiste sõnadega, kui riigipiirituse vähemtarvitamine on tingitud salapiirituse sisseveo suurenemisest. Viimast hõlbustas ka see, et teed olid autodele talvel sõidetavad, mille tõttu võidi salapiiritust kaugele sisemaale toimetada.

Edasi langeb käesolevast eelarve-aastast välja lihavõttepühade ost, sest nimetatud pühad langevad tulevase eelarve-aasta piiridesse, mis annab omakorda suure miinuse riigikassale. Mõjunud on viina tarvitamise vähenemisele ka marjaveinide levinemine.

Suurem osa teisi riigitulusid on laekunud seni suuremas ulatuses kui eelarve seda ette näeb, seetõttu on piirituse monopolist tekkinud puudujääk kuhjaga kaetud, nii et valitsusel on võimalik olnud uutele kuludele katet leida.

Uute kulude hulgas peab nimetama, et piirituse ostusummat on suurendatud tervelt saja miljoni sendi võrra. Piirituse ostu kohta on siin kohal avaldatud mitmesuguseid arvamisi. On öeldud, et riigi eelarvesse paigutatud summadega ei oleks olnud võimalik välja osta 1928. a. sügisel Tõnisson'i valitsuse poolt tellitud 37 miljonit kraadi piiritust. Aastane tarvitatus on meil praegu umbes 30 miljonit kraadi piiritust. Kordan, tuli välja osta 37 miljonit kraadi piiritust eriti kõrge hinnaga, kui ma ei eksi — 9,75 senti kraad, kuna varemalt kõikus hind 7,5 senti ümber kraad. Selle ostu teostamiseks tuli riigi eelarvesse paigutada üle 100 miljoni sendi suurem krediit. Viimastest krediidist on jätkunud. Praegune Vabariigi Valitsus on võimalikuks pidanud 100 miljonit senti võtta täiendavalt riigi eelarvesse selleks, et välja maksta piirituse eest, mida on tellinud praegune valitsus. Viimase tellimise ulatus on tervelt 49 milj. kraadi.

Edasi on lisaeelarvesse paigutatud 40 miljonit senti teede korrashoidmise alal tulevase eelarve-aasta arvel. Seega on va-

litsus pidanud võimalikuks teha uusi kulusid tervelt 140 miljoni sendi suuruses.

Mis puutub 2-krooniste hõberahade väljalaskmisse, siis ei ole see asi härra Majanduseministrile nähtavasti tarvilikult selge. See ei ole harilik raha emissioon. Riigi eelarve seisukohalt on hõberaha väljalaskmine riigikassa tulu, selle summa võrra võib riigikassa õiendada oma kohustusi.

Teisitimõtledjad on öelnud, et oleks pidanud vastav summa kantama ka riigi kulusse. Kuid see oleks fiktiivne kulu, sest riigil ei ole teda. Kui riigikassa aruande kokku seaks, siis ei saaks ta midagi vastava kuluparagrahvi all kuludena märkida.

Tõsi, vahetusraha väljalaskmine on eriline tulu, seda ei saa igal aastal. Käesolev aasta oli selle poolest õnnelik, et oli võimalik välja lasta 2-kroonist hõberaha, mis osutub riigile tuluks, kuna ei ole tarvis teisi rahamärke sealjuures tagasi tömmata. Kuid see ei ole normaal-tulu, vaid erakorraline tulu.

See tulu ei ole aga nii suur, nagu härra Majanduseminister tähendas. 250 miljonit senti, vaid ainult 175 miljonit senti, sest umbes 75 miljonit senti tuleb maha arvata hõberaha valmistamise arvel, nettotulu on seega ainult 175 miljonit senti.

Härra Majanduseminister on arvamisel, et kõneallev summa olevat defitsiit, see ei ole riigikassa seisukohalt nii, vaid see on erakorraline, mitte korduv tulu, mille arvel võis teha erakorralisi väljaminekuid.

Ma juhin Riigikogu ja Majanduseministri tähelepanu sellele, et praegumaks-vas riigi eelarves on likvideeritud kunstlik eelarve bilansseerimine, eelarve tasakaalustamine nõndanimetatud „krediitide ülejääkidega“. Mitme aasta jooksul figureeris eelarve tasakaalustamiseks tulude osas 200 miljonit senti krediitide ülejääki. Seda käesolevas eelarves teie enam ei leia. Mis on krediitide ülejääk? See on ettearvatav kokkuhoid krediitide tarvitamisel. Oldi arvamisel, et eelarves ettenähtud kulusid tehakse 200 miljoni sendi ulatuses vähem ja kirjutati riigi tuludesse see 200 miljonit senti. See oli täiesti ebaõige eelarve bilansseerimine, milline on käesolevast eelarvest välja jäetud. See „200 miljonit“ senti on aga tegelikult riigil reservis olemas. Arvan, et krediitide ülejäägid ei ulatu aasta lõpul 200 miljonini, nad on väikesemad. Aga siiski, kõik väikesed summad, mis jäävad üle üksikute paragrahvide all, ulatuvad ehk üle 100 miljoni. Nagu näete, Hariduse- ja sotsiaalministeeriumis jääb järele 20 miljonit senti üheainsa para-

grahvi all. Need reservid ei ole eelarvesse tuluna kirjutatud, nagu varemalt, nad on olemas tegeliku reservina, juhul muidugi, kui riigiasutused kokkuhoidlikult teotsevad.

Kui valitsus ei lahenda vahekorda Eesti pangaga 2-krooniste asjas, siis võib riigikassal olla raskusi, kuid arvan, et ka sel korral ei peaks eelarve täitmine andma puudujääki. Kuid ma ei tahaks prohvet olla. Selle üle räägime siis, kui aruanne kokku seatud. (K. Tonkman, põl: Härra Oinas, kas Teie tunnete seda majanduseministrit härra Oinast, kes mineval aastal ütles, et lisaelarvet ei tule?) Niisugust majanduseministrit Eesti Vabariigis ei ole olnud, kes oleks öelnud, et üldse lisaelarvet ei tule. Teie poolehoidja härra kindral Laidoner sai küll ekslikult minu seletustest nõnda aru, kuid ma parandasin teda ja ütlesin, et lähematel aastatel Eesti Vabariigis ei ole loota ilma lisaelarveta läbi saamist. Ka riikides, kus rahaasjad paremini korraldatud, ei päästa säärase suure aparraadi juures, nagu riik, lisaelarvest mööda. Samuti ka meil. Meie riigiasutused ei suuda veel küllalt täpselt kulusid ette näha ja kalkuleerida. Tarvilikku ettenägelikkust ühe aastaga kasvatada on võimata, see nõuab paljuid aastaid. Peame püüdma selle poole, et meie lisaelarve, ma ei ütle eelarved, sest jätkuma peaks ühest, ei oleks suur, vaid järjest vähenev.

See tendents, mille rajas Rei valitsus, oli õige ja tarvilik. Kui tullakse seletama, nagu oleksin mina olnud arvamisel, et lisaelarvet enam üldse ei tule, siis rõhutan kindlasti, et niisugust seletust ei ole antud, ja niisugusel utopistlikul seisukohal ei olnud Rei valitsus. Rõhutasin, et lisaelarve ei tohiks suur olla, ei tohiks olla ka mitu lisaelarvet. Nii näemegi, et käesoleval eelarve-aastal on üks lisaelarve, ja kui ei oleks uusi kulusid 140 miljoni sendi ulatuses, siis ei oleks lisaelarve kuigi suur. Eelmise aasta omad kogusummas 1 miljard 200 miljonit, olid kolm korda suuremad kui praegune lisaelarve.

Mis puutub 10.000.000 sendisse, mille suhtes rkl. Johanson ettepaneku tegi, siis ei vii see 10.000.000 senti riigi eelarvet tasakaalust välja. Härra Hariduse- ja sotsiaalminister teeks õieti ja vääriks oma hoolealuste tänu ning ka töötähtsuste lugupidamist, kui ta ei esineks niisuguste mõtetega, nagu seda kuulsime täna, vaid kui ta tunnustaks hoolealuste toetamise vajadust ja 10 miljoni sendi väljaandmise poolt oleks, et sellega võiks teostada hädaabitöid. Meil valitseb praegu raske tööpuudus. Neist summa-

dest, mis võeti vastu jõulu eel, ei jätku tarvilikul määral töötatööliste töö muretsemiseks. Iga perekonnaliige, kus perekonnapea ei suuda oma perekonda ülal pidada, kes viletsuse tagajärjel hauda variseb, viib enesega hauda suure varanduse. Iga inimene on teatud varandus, juba seepärast meie ei tohi inimeseludega pillata. Riigile on sellest mitu korda suurem kahju. Jutt ei ole ka abirahadest, vaid hädaabitöist, mille eest riik pealegi õige madalat tasu annab.

Majanduseminister J. Zimmerman: Lugupeetud rkl. Oinas arvab, et see täiesti korras on, kui riik eelarvesse võtab rahalöömistest saadud tulu ja arvab, et siis on eelarve täiesti tasakaalus, ja midagi enam soovida ei jää. (A. Oina, stp vahelhüüe.) Siin on sellega tegemist, et riik oma eelarvega tekitab inflatsiooni. Kui rahalöömise kulud maha arvata, siis on õige, et tulud ulatuvad 1.750.000 kroonini. Kui aga eelkõneleja sellele tähelepanu juhib, et meil on võimalik ka lisa-eelarvet esitada ja lisa-eelarves katet ette näha, siis ta eksib. Normaalne see kate ei ole. Lisa-eelarves näeme, et meie lisa-eelarvesse on võetud katteks Eesti panga maja müügist saadud summa 450.000 kr. See ei ole harilik kord. Teine niisugune summa on Eesti panga aktsiate müügist saadud 982.000 krooni. Ka see ei ole harilik kord. Siin on tegemist puudujääkidega, mis nende varanduste müügist saadud summadega täidetakse. Möödunud aasta eelarve on ikkagi kokku seatud puudujäägiga, ja see puudujääk ulatub 3.182.000 kroonini.

Hariduse- ja sotsiaalminister J. Hüneron: Rkl. ja endine Majanduseminister A. Oinas kasutab tihti juhust, kui ta siin kõnetoolis on, et ikka väga ja väga seletada ja rõhutada, kui ütle mata hästi olevat lõppeva majanduseaasta eelarve tasakaalus olnud. (M. Martna, stp vahelhüüe.) See näitab seda, et mitte ainult Teie ja ka teised inimesed ei kahtle selle eelarve tasakaalu juures, vaid rkl. Oinas ise kahtleb ka, sest kui see tasakaal temale selge oleks, siis ta ei närvitseks selle küsimuse kallal niiviisi. Nüüd ma tahaksin näidata ühele punktile, kus lihtsalt ei saa vabandada, et niisugused kulud pole eelarvesse võetud, ja nähtavasti sellepärast lihtsalt, et see rikub eelarve tasakaalu, kui neid kulusid suurendada. Nimelt Hariduse- ja sotsiaalministeriumi alal mineval aastal, sel ajal, kui eelarvet Riigikogus arutati, võeti vastu seadus, mis teatavaid väljaminekuid sotsiaalministeriumi alal suurendas. (Pahemalt poolt: Mis seadus?) Need

olid pensioni suurendamise kohta mitmesugused seadused, ja nende tagajärjel peame praegusse eelarvesse võtma 73 miljonit senti — niipalju kui ma peast mäletan — suurel määral sellepärast, et seadustega ettenähtud kulud ei võetud eelarvesse, kui neid seadusi tehti. (K. Päts, põl: Kuhu need kooliõpetajate palgad on jäetud?) See on tuleviku asi, ega seda siin ei ole. Ma tahaksin näidata sellele, kuidas siin... (K. Pätsi, põl vahelhüüe.) Kooliõpetajate palkadeks nõutakse 28 miljonit, omavalitsuste totatsioonid ka juurde. Seaduse järgi oli kindlasti teada, et viieaastane õpetus tuleb maksma panna koolides, ja seal tuli palkade maksmisel arvestada seda, et eelarve-aastal üks õppeaasta võeti sunduslikult juurde. Võtame need palgad ka arvesse, siis saame üle 100 miljoni, kusjuures lahtiste silmadega on need summad jäetud arvesse võtmata. Selle tagajärjel saime niisuguse lonkava eelarve. Teiseks härra Oinas tähendas nagu mööda minnes, nagu ei oleks ametnikud küllalt õppinud kalkuleerima täpseid väljaminekuid mõnel alal. Kas ta tahtis siia hulka lugeda ka pensioni väljaminekuid, seda ma ei tea. Meil ei ole viisiks, veeretada süüd ametnikkudele. Milleks neid ametnikke praegu meelde tuletada, oleme sellega rahul, mis nad teevad. Arvan, et korralikud ametnikud teevad alati seda, mis nende juht tahab.

Kui pensioni kalkuleerimisel võeti aluseks 350 pensionäri, ja kui nüüd tuleb üle 600 pensionäri, kas see ainult mingisugune eksimus on, või on seal ka midagi muud? (O. Gustavson'i stp vahelhüüe.) Vaadake, kuidas meie ka nende asjade üle ei kurjustaks, igatahes need asjad olid olulised, ja seda oleks pidanud eelarve tasakaalustamise juures arvesse võtma. Kui seda ei ole arvesse võetud, siis on see väga suur eksimine. Ei aita ka see, et lugupeetud Nõmme linnakõneleja ja rkl. härra Kink oma linna elanikkude hädasid kirjeldab. Neid hädasid on väga palju ja mitmel pool, see on peatükk omaette. Meie oleme käesoleval talvel suuri summasid neile töödemuretsemiseks määrama pidanud, aga ega see seda asja kuidagi selgemaks ei tee ega mingil kombel rohkem ei põhjenda. Nõnda ei aita nende raskuste ja hädade ülessoendamine midagi, ega õigusta tasakaalutut eelarvet paremini.

Ja kuigi meie teame, et riigi taskus mõni sent, mõni miljon veel ailes on, siis ei tähenda, et seda kohe jagama peab.

Praegune aeg on tõesti kitsas kõigile ja kitsas ka riigile.

Vaheaeg kl. 19.15 min. — kl. 19.48 min.

A. Oinas (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Härra Hariduse- ja sotsiaalminister sattus polemiseerivasse tooni, ja vast sellega võib seletada neid liialdusi ja võtteid, mida ta lubas endale.

Kõigepealt tähendas härra minister, et mina olevat arvamist avaldanud, et praegune eelarve olevat kõigiti väga tasakaalus, olevat üldse mõista andnud, et see olevat üks haruldaselt hea eelarve. Vastuoksa, see on kehva ja raske aasta eelarve. Olen kaugel sellest, et praegust eelarvet heaks kiita, sest ei saa riigil olla head eelarvet, kui rahvas aineliste raskuste all kannatab. Meie eelarved on kõik olnud kehva rahva omad. Kui Teie vaatlete, kust riik on raha saanud, siis peaksite tunnustama, et riigi tuluallikatest oleks mõnigi tulnud sulgeda, sest vastavad tulud ei ole sotsiaalselt õiglased. Ma ei ole tahtnud kuidagiviisi öelda, nagu oleks käesolev riigi eelarve mingi haruldane erand ja „kangesti tasakaalus“. Ma kordan, ta on raske, kehva aasta eelarve. Kuid lugu ei ole ometi ka nii halb, nagu siin räägiti. Just nende liialduste kohta pidasin tarvilikuks sõna võtta.

Härra Hariduse- ja sotsiaalminister tähendas, et riigi eelarvest olevat lahtiste silmadega mõned kulud välja jäetud. Kuid siin on härra Hariduse- ja sotsiaalminister liialdanud. Ta peaks kui vana riigitegelane seda küllalt hästi teadma, et kõigi eelarvete kokkuseadmisel ei ole suudetud kulusid täpselt välja kalkuleerida. Just eelmistel aastatel on olnud lisa-eelarved suuremad kui käesolev lisa-eelarve, sest just käesoleva riigieelarve kokkuseadmisel peeti silmas nõudmist, et kõik ettenähtavad kulud oleksid paigutatud riigi eelarvesse. Siin ei saa etteheiteid teha ametnikkudele üldiselt, küll aga üksikutele ametkondadele, kes on taha jäänud teistest eelarve-summade väljakalkuleerimises.

Mis puutub pensionisummadesse, siis ainult siin on tegemist lahtiste silmadega riigi eelarvest lisasummade väljajätmisega, sest pensioniseaduse muutmise seadus võeti Riigikogu poolt vastu 26. märtsil, s. o. samal päeval, kui riigi eelarve, kuid riigi eelarve oli enne sisuliselt otsustatud. Ei olnud ka täpseid andmeid selle kohta, kuipalju pensioniseaduse muutmine maksma läheb, asi jäi krediidi mõttes lahendada lisa-eelarvega. Riigikogu ei ole tahtnud eksiteele viia, vaid kõik see sündis Riigikogu teadmisel ja nõusolekul.

Edasi härra Hariduse- ja sotsiaalminister tähendas, et igat summat, mis riigikassasse jääb, ei tohiks välja jagada. Minu arvates on asjata meie poole pöörduda sellise nõuande ja moraalijutlusega, sest just meie ei ole kaugeltki selle poolt, et

riigikassast summasid välja „jagatakse“. Mina ei saa seda kuidagi „jagamiseks“ nimetada, kui neile, kes oma tööjõudu peavad müüma selleks, et oma perekonda ülal pidada, korraldatakse väikese tasuga hädaabitöid. Kui on jutt riigikassa summade „jagamisest“, siis küsiks härra Hariduse- ja sotsiaalministrit, kuidas sellele tuleb vaadata, kui nõutakse riigikassalt 12 miljonit senti selleks, et maksta sellest lisatasu — toetust — peekoni välismaale vedajaile. Kas ka see ei ole teataval määral hoolekandeline summade jagamine? (Hariduse- ja sotsiaalminister J. Hünerson: See on töö organiseerimine, mis palju sisse toob.) See on riiklik toetus teatavaile kodanikkudele selleks, et neile suuremat sissetulekut kindlustada. (Hariduse- ja sotsiaalminister J. Hünerson: Seal saavad need, kellel midagi ei ole.) Ka sellel summal on teataval määral hoolekandeline maik juures, sest riigikassast Teie terminoloogial „jagatakse“ summasid selleks, et teatavaile kodanikkudele kindlustada suuremaid sissetulekuid, kuid Teie arvates see ei ole „jagamine“. Kui aga meie nõuame neile kodanikkudele tööjõu müügi võimaldamist, kellel midagi müüa peale oma tööjõu ei ole, siis ütlete Teie, see olevat summade „jagamine“. Härra Hariduse- ja sotsiaalminister, tarvitage üht mõõdupuud, mitte kaht. Ma ei hakka teisi näiteid tooma riigi eelarvest, kus varjatud kujul riigikassast lähevad summad üksikute kodanikkude-kihtide toetamiseks. Kas praegune piirituseostmise viis ei ole kartuliühisuste liikmete toetamine? (K. Baars, tõer: Kartuliostmine riigile ei ole toetamine.) Ma kuulen, et härra Baars hüüab vahele. Meie saame aru, et kartulikasvatust on vaja toetada, aga saage ka aru, et on inimesi, kellel ei ole midagi muud müüa, kui ainult oma tööjõudu. Ka neile inimestele tuleb vastu tulla. Teie näete ainult ühel pool täisõiguslikke riigikodanikke, aga teisel pool ainult inimesehulka, kellega võib ükskõik kuidas ümber käia. See ei ole õige. Tarvitage üht mõõdupuud.

Mis puutub härra Majanduseministri tähendusse, et eelarve olevat kaetud fiktiivselt, siis on see väga kurb, et härra Majanduseminister on säärasel arvamisel ja arusaamatusel. Eelarve on kaetud nii, nagu eelarvet kaetakse.

Kui vaatleme eelarve katte sisu, siis on Eesti riik oma kehvuse juures tarvitanud varanduste müügist tulnud summasid kogu aja, mis ka edasi kestab seni, kuni ta jõukamaks ei saa. Kuid riigi eelarve juures tuleks silmas pidada ja vahet teha jooksvate kulude ja kapitalide investeerimiste vahel. Kui riik investeerib

uusi kapitale — käesoleva riigi eelarve järgi täiendatakse, näiteks, 1.380.000 krooni eest operatsiooni fonde ja asutatakse uusi, — need rahad ei ole kaduma läinud, nad tulevad riigikassasse tagasi pärast seda, kui nad oma kasuliku töö on teinud, siis võib tähendatud kulude katteks tarvitada ka varanduste müügist saadud summasid. Antud juhul riik paigutab oma raha ühelt kapitalialalt teise. Seepärast, kui on riigi eelarvesse paigutatud tulud varanduste müügist, kas või Eesti panga aktsiate müügist, siis tuleb järele vaadata, missugused on riigi kulud, kas on nad niisugused, mis üldse tagasi ei tule, või on seal ka uusi investeerimisi.

Mis puutub lisaeelarvesse, siis ei ole ka siin asi nii traagiline, sest 100 miljoni eest jääb riigile varandust järele, see on piiritus. Praegune valitsus on tellinud piiritust 49 miljonit kraadi, see on hulga enam, kui aastas ära tarvitatakse. Peale selle jääb käesolevast aastast järele 3 kuni 4 miljonit kraadi lisaks tellitud 49 miljonile kraadile. Vaadake, suure hulga raha olete Teie paigutanud piirituse tsisternidesse.

Kõike seda ette tuues ei taha ma öelda, et meie riigi rahandus oleks heas seisukorras, kuid riigi eelarve käsitlemisel ei tohitaks üle aisa visata ega tühja juttu teha.

L. J o h a n s o n (s t p): Härra Majanduseminister ütles, et see summa, mis üle jääb hoolekandest, tuleb välja anda eelarve puudujäägi katteks. Eelarvesse olevat võetud ka niisugused summad, mida ei saa tõsiseks katteks lugeda. Ta nimetas rahalöömistest saadud summasid. Tol ajal, kui eelarve kokku seati, oli praegune Majanduseminister Riigikontrolör, ja Riigikontrolör on Riigikogu silm ja kõrv. Kui Teie nägite, et eelarvesse võetakse säärased summad katteks, mida ei tohi võtta, siis oleks Teie otsekohene kohus olnud selle vastu protesteerida. Teie aga ei ole seda teinud. Teil ei ole mingit kõlblist õigust nüüd tulla seda kõnelema, aga kui Teie seda siiski teete, siis olete tagantjärele tark. Niiviisi talitada ministril, nii polemiseerida, nagu Teie teete, ei ole kõigepealt sünnis.

Mis puutub pensionidesse, siis pensionide kõrgendamise seadused võeti vastu 26. märtsil ja kuulutati välja 12. aprillil. Eelarve võeti vastu 26. märtsil, enne seda seadust, ja kuulutati välja 30. märtsil. Praegumaksva seaduse järgi ei või eelarvesse võtta mingisuguseid muid summasid, kui ainult neid, millel seaduslik alus. Tol ajal ei olnud pensionide kõrgendamise seadustega tekkivate kulude eelarvesse võtmisel seaduslikku alust, ja kui

seda oleks tehtud, siis oleks pidanud Riigikontrolör protesteerima.

Mis puutub lisaeelarvesse, siis on lisaeelarvega terve rida kulusid vähendatud ja tulused suurendatud, millega on võimalik kulusid katta, mis tekkinud eelarveaasta jooksul. Lisaeelarve kui niisugune on loomulik nähtus, nagu põhieelarvegi. Lisaeelarve üks ülesannetest on katta neid kulusid, mis tekkinud eelarveaasta kestel, kas uute seaduste vastuvõtmisest või muist tarvidustest. Ja siin on tegemist uute seaduste vastuvõtmisega tekkinud kuludega, mida võiks katta nende tuludega, mis suurenenud. Eelmine valitsus valitses sellest eelarvest kaks kuud, teie 10, ja kui teie ei oleks ehk valitsenud, oleks kulude kokkuhoid suurem olnud. Seepärast ei ole teil kõlblist õigust välja tulla niisuguste väidetege.

Mis puutub õpetajate palkadesse, siis on seletatud, et need kulud lisaeelarves on tekkinud sellest, et koolisundus on laiendatud viiendale ja kuuendale õppeaastale. Tol ajal, kui eelarve vastu võeti, see küsimus ei olnud veel üles tõstetud. (V a h e l h ü ü e.) Teie ei tõsta kõiki küsimusi üles, härra minister, oma tegevuse algul, vaid teete seda ka lõpul. See küsimus tõusis üles suvel, maikuu, ja oli mitu korda enne valitsuses. Kui ta esimest korda valitsuses oli, siis lükati ta tagasi; selle koalitsiooni sõbrad vaidlesid vastu, ja koolisunduse laiendamine 5-e õppeaasta peale ei läinud läbi: kui see uuesti viidi valitsusse, alles siis läks läbi. Öelge, kes võis seda eelarve koostamisel ette näha? Ma arvan, härra Hariduse- ja sotsiaalminister, Teie peate tunnustama, et seekord on minul õigus. Sääraseid kulusid ei saa ette näha, need on tekkinud aasta kestel uute korraldustega, tarvidustega ja seadustega. Niisuguste väidetege, nagu siit ministrite poolt ette toodi, praegu välja tulla ei ole mingisugust otsustarvet. Niisuguste väidetege kedagi ei lööda ja midagi kätte ei saada, kuid see iseloomustab seda, missuguseid võtteid meil tarvitatakse, ja näitab tasapinda, kuhu vaidlustes meil isegi need inimesed langevad, kellel kriteerium peaks natuke rohkem välja arenenud olema. (K. B a a r s, tõer: Seda peate ise ka meele pidama.) Seda peaksite ka Teie iseäranis Sakala panga juures meele pidama, siis jääksid „Kaja“ sabade etteheitel ära. Teie poolt mina kõlbluseõpetust vastu ei võta. (K. B a a r s, tõer: Ärge aga seda teistele ka andke.) Mina võtan igalt inimeselt õpetust vastu, aga Teilt mitte selle järele, mis ma olen lugenud põllumeeste kogude lehtedest. Tulge ja lükake see ümber, alles siis tulge mind ja teisi õpetama, siis oleme sõnakuulelikud kuulajad. Pidage meele, — seni mitte.

Mis puutub väitesse, et ministeeriumi seisukohalt ei olevat otstarbekohane kavatsusteta ja kaalumisteta summased ühest paragrahvist teise kanda, siis on siin tegemist ühe summaga, mis lubatud Riigikogu poolt hoolekande otstarbeks. Nüüd on selgunud, et kas omavalitsuse saamatuse, hooletuse või kuritahtluse tagajärjel on ette tulnud juhte, nagu siin ette toodi, kuidas Läänemaal kõige viletsamas maakonnas, kus kõige suurem puudus, Lääne maavalitsuse hariduseosakonna juhataja härra Aljas on jätnud kehvade õpilaste summad kassasse, ja kuidas neid summased on teisteks otstarveteks kasutatud. See näitab, kuidas omavalitsused on talitanud. Kui mõned omavalitsused on jätnud oma ülesanded korralikult ja ausalt täitmata ja summad kasutamata, nii nagu rahva huvid seda nõuavad, siis on õigus neid summased muuks otstarbeks kasutada, ja see otstarve on jällegi hoolekanne. On terve rida teisi maavalitsusi, muu seas Saaremaa. Teie teate kõik, et see on üks vaesemaist maist, sinna on tarvis summased. Saare maavalitsus on põhjendatud ettepanekud teinud Hariduse- ja sotsiaalministeeriumile, usun, et need on Hariduse- ja sotsiaalministrile hästi teada. (V a h e l h ü e.) Nad on saanud, aga neil on veel tarvis. Siin on summa, mille oleks võinud anda. Kui sellest ülejäägist, mis omavalitsuste saamatuse pärast jäänud riigikassasse, mis oleks tulnud ära kulutada, kui sellest summast ühe osa teise paragrahvi põhjal üle kandes anname selleks otstarbeks välja, siis arvan, et see on otstarbekohane talituseviis. Samuti ei ole tööpuuduse summa tulevase aasta eelarves ette nähtud. Vastav paragrahv on tühi, seal seda summat ei ole. Hariduse- ja sotsiaalminister teab kõige paremini, et meil terava tööpuudusega tegemist. Inimesed kannatavad selle all. Siin on võimalik summat samaks otstarbeks välja anda, milleks Riigikogu selle määras, ja milleks selle määras ka hoolekandenõukogu, kuid teise paragrahvi põhjal, selle paragrahvi põhjal, mille otsustajaks võib olla Hariduse- ja sotsiaalminister ise.

Lõpuks võin veel tähendada, et püüdke eelarvet koostada nii täpselt kui tahate, lisaelarved tulevad siiski, ka edaspidi. (K. P ä t s, põl: Teie minister ütles ju, et ei tule enam.) Ei ole öelnud. Lisaelarved tulevad edaspidigi. Üks ala, kus ilmiski ei saa täpselt välja rehkendada, kuipalju kulusid eelarvesse tuleb võtta, on just pensioni ala. Meie ei tea, kuipalju aasta jooksul pensionäre juurde tuleb, kuipalju ära sureb. See statistika on liikuv, aasta jooksul võib ta muutuda. Meie ei tea, kuipalju meil vanuimesi-

pensionäre ära sureb, kuipalju riigiteenijaist iga aasta juurde tuleb. Tänavu aasta oli vallandamine, nõndanimetatud ametiasutuste kokkutõmbamised, kuigi need ei andnud krediitide kokkuhoitu, siiski terve hulk inimesi vallandati, ja see mõjub selleks kaasa, et uusi pensionäre juurde tuleb. Seda peab arvesse võtma. Igasuguseid tegureid, mõjusid oli väga palju, neid ei ole kunagi ette nähtud, ja see kõik teeb pensionäride arvu kõikumaks, ja seda ei saa kunagi ühelgi aastal kindlaks määrata. Iga aasta on pensioni summased lisaelarvega õiendatud, ja seda tehakse ka edaspidi, lähematel aastatel. Nii et jätke siin sellel alal praegu rääkimised kõrvale. Aga kui teie edasi räägite, siis tuletage seda aasta kahe, kolme, või nelja pärast meelde, mis ma olen öelnud: siin ei saa ilmiski kõige ideaalsem ametnik täpselt arvu ette öelda. Palkade summa võime kindlasti ette öelda, siin on kindlad eelarved olemas, palku võib täpsemalt eelarvesse võtta, aga liikuvat pensioni summat ei saa täpselt ette näha. On asjata siin tulla polemiserima ja näidata, nagu oleks varem vigu tehtud. Sellega midagi kätte ei saada. Sääraselt arvustada ei tarvitseks.

A. A n d e r k o p p (töer, fakt. märk.): Austatud Riigikogu liikmed! Ma pean ütlema, et lugupeetud rkl. härra Johanson täpselt ette ei toonud meie pensioni summade välja kalkuleerimise asja. Tõsi on see, et pensioni kogusumma võime välja kalkuleerida üldiselt eelmiste aastate summade järgi, aga tõsi ei ole see, et ministeerium seda summat seaduse arutamisel ei saanud kalkuleerida. Rahasjanduse komisjonis, kus pensioni seaduse muutmise seadus oli arutamisel, küsiti ministeeriumilt, kuipalju see osa välja teeb, ja küsiti ka valitsuselt, kas ta sellega nõus on. Valitsuse esindaja poolt seletati, et see summa ei või tõusta mingil tingimusel üle 20 miljoni, maksimum üle 25 miljoni senti. (K. T o n k m a n, põl: 15 miljonit senti!) Ministeerium oli kalkuleerinud 15—20 miljonit, maksimum 25 miljonit senti. Kuna komisjonis valitsuse esindaja ühtlasi oli seletanud, et ta sellega nõus on, siis oli Riigikogul õigus seadust vastu võtta ja valitsusel alus kulusummat eelarvesse sisse võtta. See pärast ei ole seletus, nagu ei võinud Hariduse- ja sotsiaalministeerium seda summat teada, õige, nagu ei ole õige, et valitsusel alust ei olnud seda summat eelarvesse arvestada.

O. G u s t a v s o n (stp): Käesolev juht näitab, kui ruttu võime hakata lugema korrapäraseks seda, mis on korrapäraseks seda, mis on korrapäraseks. Meie rühmal on tulnud riigi eel-

arve arutamisel mitmel puhul tähelepanu juhtida sellele, et võetakse eelarvesse summad mitte seaduste, vaid eelnõude põhjal. Härra Anderkopp teeks hästi, kui ta katsuks eelarve seaduse põhjal näidata, et just nõnda talitama peab, ja et see õige on. Terve rea aastate kestel on selle pahega lepitud kui paratamatusega, ka uues riigi eelarves on aluseks võetud eelnõusid, mis esitatud Riigikogule. Aga ükski ei ole siinemaani salanud, et säärane kord käib eelarve seaduse vastu. Ja nüüd tuleb härra Anderkopp äkki seletama, et see on korrarikumine, kui valitsus tahab pidada kinni seaduslikust alusest, ega taha arvestada eelnõusid kui krediitide aluseid. Siin võib härra Anderkopp'ile vaid õnne soovida säärase kiire edenemise suhtes, aga et see tee oleks kokkukõlas eelarve seadusega, seda ei saa kinnitada paremalgi tahtmisel.

L. Johanson (stp, fakt. märk.): Faktilise märkusena kordan veel ütlust, et lisaeelarvesse võetud pensionisumma ei ole tingitud ainult seaduste vastuvõtmisest, vaid ka, nagu seletuskirjas öeldud, eelarve-aasta jooksul on juurde tulnud uusi pensionäre. Uute pensionäride juurdetulemist olen juba käsitleanud.

A. Anderkopp (töer): Ma pean härra Gustavson'i seletuse kohta ütleva, et ta märgist mööda on lasknud ja valesti aru saanud. Ja kui kellelegi õnne soovida, siis võib härra Gustavson endale vale arusaamise eest õnne soovida.

Kõigepealt pean tähendama, et pensioniseadus oli enne vastu võetud kui eelarve vastu võeti. (O. Gustavson, stp: Mõlemad on 26. märtsil vastu võetud. Härra Anderkopp, Teie teate, et eelarve vastuvõtmine see ainus pole, mis tuleb Riigikogu poolt.) See on iseasi. Teie rääkisite vormilisest küljest, ja mina vastan sellele. Seaduseelnõu valmis komisjonis aga ammu enne eelarvet. Kui härra Gustavson sellel arvamisel on, et summad ei tohi üldse võtta eelarvesse ilma seaduseta, (O. Gustavson'i, stp vahelhüüe.) siis küsin, missuguse õigusega on see 25 miljonit sisse võetud, mitte aga 56, mida tegelikult vaja? Õelge siis, et ka see samm on vildak olnud. Üks loogiline alus peab ometi seletustes olema.

Juhataja: Rkl. Johanson'ilt on ettepanek:

Kulude vähendamine. Erakorralised kulud. Hariduse- ja sotsiaalministeerium. Peatükk IV. Tervishoiu- ja hoolekandevalitsus. A. Keskasutus. § 4. Toetus omavalitsuste hoolekande korraldamiseks Kr. 150.000.—

Aruandja J. Fuks (lõpusõna): Säärast kulude vähendamise ettepanekut alamkomisjonis ega ka rahaasjanduse komisjonis tehtud ei ole, ega säärast ettepanekut pole arutatud. Kulude vähendamine nii alam- kui ka rahaasjanduse komisjonis on sündinud Vabariigi Valitsuse nõusolekul. Ei ole vähendatud kulusid valitsuse nõusolekuta.

Mis puutub pensionidesse ja õpetajate palkade summadesse, mis põhieelarvesse olevat vähemal kujul võetud, siis on Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi esindaja seletanud eelarve alamkomisjonis, et nii on olnud ministri tahtmine. Niihästi Hariduse- ja sotsiaalminister kui ka Majanduseminister on vaielnud selle summa eelarvesse võtmise vastu, ja rahaasjanduse komisjoni nimel ma selle ettepanekuga, mille rkl. Johanson tegi, ühineda ei saa.

L. Johanson'i ettepanek lükatakse tagasi.

Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi erakorralised kulud — vähendamise osas — võetakse vastu.

(Põllutööministeeriumi erakorralised kulud — vähendamise osas.)

Põllutööminister A. Kerem: Austatud Riigikogu liikmed! Eelmise aasta eelarvesse on külmetusemaja ehitamise eeltöödeks 3 miljonit senti võetud. See krediit on käesoleva aasta eelarvesse üle kantud, ja selles tuleb ümmarguselt 2.200.000 senti välja anda. Kuid aasta lõpetamisel ei suudeta kõiki arveid välja maksta, ja kuna krediidid juba 2 aastat avatud olnud, siis lähevad nad nüüd lõplikult kinni. Seepärast teen ettepaneku, praegu kulutamata summast lisaks senisele veel 500 krooni käesoleva lisaeelarvega kustutada, kuid ühtlasi see summa uuesti üles võtta, et ülekande korras seda summat ka tuleva aasta vältel oleks võimalik kulutada. Ettepanek kõlaks järgmiselt:

Suurendada vähendamise osas Põllutööministeeriumi erakorralisi kulusid: Peatükk III. Põllumajanduse osakond. A. Keskasutus. § 3. Külmetusmaja ehitamise kulud Kr. 7.500.— võrra, mis puhul § 3 muutuks Kr. 15.500.—

Aruandja J. Fuks (lõpusõna): Kuna siin on tegemist kulude vähendamisega, siis ma ei saa selle vastu vaielda.

Põllutööministri ettepanek võetakse vastu.

Põllutööministeeriumi erakorralised kulud — vähendamise

osas — võetakse vastu ühes parandusega.

Teedeministeeriumi erakorralised kulud — vähendamise osas — võetakse vastu.

Võetakse vastu kulude suurendamise osas Riigikogu, Riigikontrolli ning Riigivanema ja riigikantselei korralised kulud.

(Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi korralised kulud — suurendamise osas.)

Juhataja: Rkl. Johanson'ilt on järgmised ettepanekud:

1) Kulude suurendamine. Korralised kulud. Hariduse- ja sotsiaalministeerium. IV. Tervishoiu- ja hoolekandevalitsus. A. Keskasutus. § 15. Kultuurilised toetused: h) hoolekande alal Kr. 50.000.—

2) Korralised kulud. Kulude suurendamine. Hariduse- ja sotsiaalministeerium. Peatükk IV. Tervishoiu- ja hoolekandevalitsus. § 89. Riiklik hoolekanne: d) abiandmine tööpuduse puhul Kr. 100.000.—

L. Johanson'i ettepanekud lükatakse tagasi.

Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi korralised kulud — suurendamise osas — võetakse vastu.

Võetakse vastu kulude suurendamise osas Kaitseministeeriumi, Kohtu- ja siseministeeriumi ja Majanduseministeeriumi korralised kulud.

(Põllutööministeeriumi korralised kulud — suurendamise osas.)

Põllutööminister A. Kerem: Austatud Riigikogu liikmed! Eelarve-komisjonis on kustutatud kultuuriliste toetuste alt 14.250 krooni, mis oli ette nähtud talumajanduse nõuande büroo eelarve täienduseks. Läänud aasta esimesel poolel võeti vastu talumajanduse nõuande büroo seadus, mis jõu omandas hiljem kui käesoleva aasta eelarve oli vastu võetud. Selle seaduse põhjal oli ette nähtud, et riigi eelarves määratakse vähemalt 120.000 krooni talumajanduse nõuande büroo toetamiseks iga aasta. Kuid käesoleva aasta eelarves oli vähem ette nähtud, ümmarguselt 105.000 krooni. Talumajanduse nõuande büroo eelarvet kinnitades võttis valitsus aluseks vastuvõetud seaduse ja vastavalt sellele kinnitas eelarve. Selle eelarve alusel on nõuande büroo töötanud. Aasta lõpus on siin ette näha paratamatu puudujääk, kui lisaelarve korras toetusummasid ei täiendata sel määral, nagu vastav seadus seda ette näeb.

Neil põhjustel teen ettepaneku, § 15. Talumajanduse nõuande büroo toetuseks

sisse võtta 14.250 krooni ja selle katteks suurendada mitmesuguste varanduste müüki — Peatükk XIX — Kr. 14.250.— võrra, millega oleks lisaelarve tasakaalus.

Juhataja: Härra Põllutööministrilt on järgmised ettepanekud:

1) Põllutööministeeriumi korraliste kulude suurendamise alal sisse võtta: Peatükk III. A. § 15. Kultuurilised toetused Kr. 14.250.—

2) Korraliste tulude suurendamise alal suurendada: Peatükk XIX. Mitmesuguste varanduste müük Kr. 14.250.— võrra, mille tõttu see paragrahv muutub Kr. 128.417.—

Põllutööministri ettepanekutest tuleb praegu arutamisele esimene.

Aruandja J. Fuks (lõpusõna): Eelarve I lugemisel tõin juba ette need motiivid, mille alusel rahaasjanduse komisjon seda summat kärpis. Rahaasjanduse komisjonis leiti, et need põhjendused, mis ette kanti, on liiga nõrgad, kuna aga tegelik seadus ette kirjutab, et 120.000 krooni vähemalt peab talumajanduse nõuande seaduse järgi büroole antama, ja et selle summa oli valitsus kinnitanud eelarves, siis on mööda pääsematu nende kulude tegemine. Rahaasjanduse komisjoni seisukohalt ei saa ma ministri ettepanekuga ühineda.

Põllutööministri ettepanek võetakse vastu.

Põllutööministeeriumi korralised kulud — suurendamise osas — võetakse vastu ühes parandusega.

Võetakse vastu kulude suurendamise osas Teedeministeeriumi ja Välisministeeriumi korralised kulud ning Riigivanema ja riigikantselei, Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi ning Kohtu- ja siseministeeriumi erakorralised kulud.

(Majanduseministeeriumi erakorralised kulud — suurendamise osas.)

Juhataja: Rkl. Sumberg'ilt on ettepanek:

Majanduseministeeriumi erakorraliste kulude suurendamise alal sisse võtta: Peatükk IV. Kaubanduse-tööstuseosakond. § 2. „Kesk-Kala“ 1926. a. kahjude katteks tindikala operatsioonide alal Kr. 13.815.—

Aruandja J. Fuks (lõpusõna): Komisjoni nimel pean vaidlema selle suurendamis-ettepaneku vastu. Teisel lugemisel pealkirja vastuvõtmisel tõid üksikud kõnelejad ette andmeid põhjendades,

et selle summa kustutamine ei oleks riigi rahaliste ressursside huvides. On ette toodud „Kesk-Kala“ asju sotsialist härra Johanson'i poolt, kuidas „Kesk-Kala“ teinud operatsioone. Komisjonis ei ole ette toodud dokumente, et kõik vekslid, milliste järgi tuleksid summad kustutada, oleksid peipsiäärsete kalameeste poolt välja antud. Seal võivad olla veel teised isikud, kes juhtivatel kohtadel ja kes võivad oma vekslid välja lunastada. Räägiti, et olevat küllalt pretsendente selleks, et olevat mahakustutamisi tehtud, kuid komisjonis ei toodud ühtki niisugust juhtumist ette. Praegusel ajal, kus maal oksjonihäamer põllupidajate talude kallal kopsib, tuleks riigil võibolla ka siis sinna abi anda ja seal mahakirjutusi teha.

Komisjoni nimel ei saa ettepanekuga ühineda.

H. Sumberg'i ettepanek võetakse vastu 29 häälega 21 hääle vastu.

Majanduseministeeriumi erakorralised kulud — suurendamise osas — võetakse vastu ühes parandusega.

Juhataja: Härra Põllutöoministri on ettepanek:

Suurendada Põllutöoministeeriumi erakorraliste kulude suurendamise alal: Peatükk III. Põllumajanduse osakond. A. Keskasutus. § 3. Külmetusmaja ehitamise kulud Kr. 7.500.— võrra.

Rkl. Sumberg'ilt on ettepanek:

Erakorraliste kulude suurendamise alal sisse võtta: Põllutöoministeerium. Peatükk III. Põllumajanduse osakond. A. Keskasutus. § 4. „Kesk-Kalale“ 1925. a. Vabariigi Valitsuse otsusega 23. märtsist 1925. a. (prot. nr. 33 — 1925) antud laenu kustutamine Kr. 30.000.—

Aruandja J. Fuks (lõpusõna): Härra Sumberg'i poolt tehtud ettepanekuga, restaureerida siin 30.000 krooni, rahaasjanduse komisjoni nimel ühineda ei saa, samadel põhjustel, mis eelpool ette toodud kaubanduse-tööstuseosakonna 13.815 kr. juures.

Põllutöoministri ettepanek lükatakse tagasi 30 häälega 18 hääle pooltolemisel.

H. Sumberg'i ettepanek võetakse vastu, — seega on Põllu-

Koosolek lõpeb kell 21.23 min.

Õige.

Koosoleku sekretär (allkiri).

töoministeeriumi erakorralised kulud — suurendamise osas — vastu võetud.

Võetakse vastu suurendamise osas Teedeministeeriumi erakorralised kulud ja tulude vähen-damise osas korralised tulud.

Vaheaeg kl. 20.52 min. — kl. 21.14 min.

(Korralised ja erakorralised tulud — suurendamise osas.)

Juhataja: Rkl. Sumberg'ilt on ettepanek:

Erakorraliste tulude suurendamise alal suurendada: § 1. Operatsiooni fondide ja laenude tagasimaks Kr. 43.815.— võrra, mille tõttu see paragrahv muutub Kr. 1.023.815.—

Põllutöominister on muutnud oma ettepaneku järgmiseks:

Korraliste tulude suurendamise alal suurendada: Peatükk XIX. Mitmesuguste varanduste müük Kr. 6.750.— võrra.

Rkl. Sumberg'i ettepanek võetakse vastu.

Põllutöoministri ettepanek võetakse vastu.

Korralised ja erakorralised tulud — tulude suurendamise osas — võetakse vastu.

Võetakse vastu II osa ja lisa Eesti Vabariigi 1929/30. a. kulude ja tulude lisaeelarve nr. 1 juurde (eripõhikirjata töötavate riiklikkude ettevõtete ja riigiasutuste valitseda olevate eriotstarbeliste kapitalide tulude ja kulude lisaeelarved — Põllutöoministeeriumi alal: riigimõisad, tapaloomadelt võetav riigi % maks, kanamunade väljaveo erimaks; Teedeministeeriumi alal sadamatehased — ja asundusekapitali arvel 1929. aasta jooksul sissetulevate summade tarvitamise lisaeelarve).

Lisaeelarve II lugemine on lõpetatud.

6. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku määramine.

Sekretäri teise abi O. Gustavson'i ettepanekul otsustatakse: 1) lõpetada koosolek, 2) pidada järgmine koosolek 15 min. pärast käesoleva koosoleku lõppu. (Päevakord vaata otsuste protokoll nr. 37, lisa nr. 6.)

Juhataja: Lõpetan koosoleku.

Kinnitan.

Koosoleku juhatajad (allkirjad).